

BOGANMELDELSER

Dr. L. V. BIRCK: **Læren om Grænseværdien.** Et Forsøg paa en fuldstændig Prislære. I. Bind. 336 S. 1918.

Nærværende Bog danner 1ste Bind af et Værk, der, som Professor Birck med elskværdig Blanding af Alvor og Koketteri siger i Forordet, skal være hans „Tilværelses Undskyldning“, og afløser samtidig i alt væsentligt hans Værditeori, der i 1902 skaffede ham Doktorgraden og alt længe har været udsolgt. Den betegner sig saaledes ikke som en anden Udgave af Værditeorien og med god Grund, thi om den end i sit Anlæg, Grundtanke og Tema er af ganske samme Støbning, er den dog saavel i sin Systematik som i sit Indhold saa væsentlig omarbejdet, at den i Virkeligheden udgør et nyt Værk eller danner i hvert Fald 1ste Bind af et nyt og stort anlagt Værk, der gennemført med samme Tankestringens og Energi, som den hvormed nærværende Bog er gjort, maa for sin Forfatter blive en ikke saa helt daarlig „Tilværelsens Undskyldning“.

Det er Læren om Grænseværdien i dens udformede Skikkelse og i dens Anvendelse overfor det økonomiske Ligevægtsproblem i dets forskellige Forgreninger, som Birck vil give en samlet Fremstilling af. I det nu udkomne 1ste Bind er givet det væsentligste Indhold af, hvad man plejer at finde i den egentlige Værdilære. Helt ført til Ende er Behandlingen dog ikke, idet det maa antages, at navnlig Forholdet overfor Produktionsomkostningerne eller, som Birck ynder at kalde det med et mere neutralt Udtryk „det tekniske Besvær“, vil blive genoptaget til nøj-

BOGANMELDELSER

Dr. L. V. BIRCK: **Læren om Grænseværdien.** Et Forsøg paa en fuldstændig Prislære. I. Bind. 336 S. 1918.

Nærværende Bog danner 1ste Bind af et Værk, der, som Professor Birck med elskværdig Blanding af Alvor og Kokteri siger i Forordet, skal være hans „Tilværelses Undskyldning“, og afløser samtidig i alt væsentligt hans Værditeori, der i 1902 skaffede ham Doktorgraden og alt længe har været udsolgt. Den betegner sig saaledes ikke som en anden Udgave af Værditeorien og med god Grund, thi om den end i sit Anlæg, Grundtanke og Tema er af ganske samme Støbning, er den dog saavel i sin Systematik som i sit Indhold saa væsentlig omarbejdet, at den i Virkeligheden udgør et nyt Værk eller danner i hvert Fald 1ste Bind af et nyt og stort anlagt Værk, der gennemført med samme Tankestringens og Energi, som den hvormed nærværende Bog er gjort, maa for sin Forfatter blive en ikke saa helt daarlig „Tilværelses Undskyldning“.

Det er Læren om Grænseværdien i dens udformede Skikkelse og i dens Anvendelse overfor det økonomiske Ligevægtsproblem i dets forskellige Forgreninger, som Birck vil give en samlet Fremstilling af. I det nu udkomne 1ste Bind er givet det væsentligste Indhold af, hvad man plejer at finde i den egentlige Værdilære. Helt ført til Ende er Behandlingen dog ikke, idet det maa antages, at navnlig Forholdet overfor Produktionsomkostningerne eller, som Birck ynder at kalde det med et mere neutralt Udtryk „det tekniske Besvær“, vil blive genoptaget til nøj-

ere Udformning i det følgende Bind, men paa den anden Side er Linjerne paa adskillige Punkter forlænget betydeligt ud over de sædvanlige Grænser, navnlig derved at Forde-
lingssspørgsmaalet eller i hvert Fald visse Sider deraf ikke saa sjældent drages ind til Undersøgelse. Man følger gerne Birck paa disse Veje, der fører ud til de saa store, dybt indgribende og vidtrækkende Spørgsmaal, tildels ogsaa fordi de i nogen Maade føles som Hvilepladser paa den ellers i hvert Fald for Almenheden ret besværlige Vandring. Og man gør det tilmed saa meget hellere, som dette ogsaa for Forfatteren synes at virke forfriskende, og man forstaar derfor fuldt ud, at han ikke saa sjældent maaske dvæler der lidt længere, end den strenge Systematiks Krav i Grunden synes at kunne tillade. En tilbunds gaaende og fuldstændig Behandling er det nemlig slet ikke Meningen at give disse Spørgsmaal allerede i dette Bind; af og til vil dog Læseren være tilbøjelig til at glemme det og muligt derfor ikke være helt retfærdig overfor Forfatteren. Sker dette, er han selv ikke uden Skyld deri.

Ganske vist slutter Birck eksempelvis vel nok S. 176 med at gøre opmærksom paa, at der ikke i det foregaaende er givet nogen Renteteori, men kun fremstillet Læren om Betingelserne for Opsparing, men der synes dog tillagt „Rentekravet“ en saadan Betydning for Opsparingen og dermed for Renten, at vistnok adskillige vil overse Slutningsadvarslen og tage det givne som værende om ikke den hele Sag, saa dog i hvert Fald et meget stort Stykke af en Renteteori. Og iøvrigt mener vel Birck ogsaa, at det virkelig er et betydningsfuldt Stykke deraf.

Birck gør ganske vist sikkert fuldkomment rigtigt opmærksom paa, at Opsparingen er i alt væsentligt uafhængig af Rentens Størrelse, idet denne langt mere bestemmes af den nationale Dividende, Indkomstfordelingen samt den raadende Forsynlighed, men til Trods herfor underkastes dog Rentekravet fra den enkeltes Side som Betingelse for Opsparing en saa indgaaende Analyse, at det efterhaanden glemmes, at det er et for Opsparingen og dermed ogsaa for Renten ganske underordnet Moment, medens de virkelig bestemmende Forhold kun strejffes for antagelig at blive taget op i Bogens Fortsættelse. Ogsaa i det følgende f. Eks. S. 321 falder det Birck let i Pennen at opfatte

Renten som noget, der kræves som Løn for Opsparingen til Dækning af „sacrifice of waiting“, men dette er jo i Virkeligheden, saa vidt det kan ses, slet ikke Bircks Mening. Hans Mening er dog sikkert nok, at der ikke indenfor en Renteteori kan blive Plads for Omkostningssynspunktet, saaledes som dette fremsattes og opfattedes af Senior. Det er ganske vist rigtigt, at f. Eks. en fuldstændig Ophævelse af Renten vilde i betydelig Grad hæmme Opsparingen, men ikke fordi Opsparingslysten derfor nævneværdig vilde formindskes (tværtimod muligvis), men simpelt hen, som ogsaa af Birck nævnt, fordi Opsparingsevnen for de Klasser, hvor Opsparingen hovedsagelig sker, da vilde blive betydelig forringet. Men derfor kan der næppe heller tillægges den af Birck opstillede Renterække nogen Betydning, udover at den kan bruges til at illustrere en faktisk foreliggende, af den individuelt ulige Forsynlighed betinget, forskellig Opsparing.

Men selv om Venteofret saaledes ikke anerkendes som bestemmende Omkostning, er der jo intet i Vejen for at beholde det som en teknisk Benævnelse, naar det opfattes som blot værende et andet Udtryk for den af Böhm-Bawerk fremdragne Undervurdering af Fremtidens Forsyning, sammenlignet med Nutidens Dækning. Er Birck iøvrigt mon ikke lidt uretfærdig overfor Böhm-Bawerk? Dette gælder vel nok ikke med Hensyn til den i Forordet omtalte Böhm-Bawerks Lære om Forholdet mellem Renten og Kapitalens Investerings-tid, thi Birck maa vist have Lov til at betegne denne som misvisende, men at kalde Böhm-Bawerks Lære om Værdiforskellen mellem Nutids- og Fremtidsgoder „i og for sig urigtig“, er dog en noget skæv Betragtning. At Böhm-Bawerks Sætning kun gælder for Kvanta med samme Plads i Nytterækken, er naturligvis rigtig nok, men saa kan jo denne præciserende Tilføjelse knyttes dertil. Den af den norske Forfatter Schönheyder givne yderligere Forklaring af Rentens Grundlag, at en tidligere Krone ved Tilbagebetalingen kan blive en senere Krone i Nytterækken, hvilken Birck bifalder og anvender til at faa Böhm-Bawerk rykket ned fra Duksepladsen, er næppe holdbar, netop fordi en opsparret Krone lige saa hyppigt eller vel snarere hyppigere af Opspareren vil blive vurderet som en tidligere Krone.

Ogsaa for Arbejdslønnen og Jordrenten gælder det, at det kun er visse Sider deraf, der tages op, i første Linje saadanne, som af sig selv falder indenfor den almindelige Værdilære. Hist og her gaar dog Birck ud derover, idet han griber saa et, saa et andet Spørgsmaal, der er faldet paa hans Vej, for at give det en mere eller mindre dybtgaaende Behandling og, efter at have ladet det falde, genoptage Bogens Hovedlinje. Under Udviklingen af det aftagende Udbyttes Lov støder han saaledes bl. a. paa Spørgsmaalet om en højere Tekniks Indflydelse paa Produktionen og Jordrenten og løser dette derhen, at en højere Teknik foruden lavere Pris og større Produktion maa give sig Udslag i mindre Grænseudbytte og stigende Jordrente.

Stillet overfor dette Resultat, der ganske er i Modstrid med den almindelige Opfattelse, kan det ikke nægtes, at man kommer til at ønske, at Birck vilde have givet noget mere Plads for de Anskuelser, han ikke deler. At han ikke har fulgt de Forfatteres Eksempel, som fylder op med lange polemiske Udviklinger om lidetsigende Detailler, skal naturligvis ikke regnes ham til Last, men det vilde dog for adskillige Spørgsmaals Vedkommende have virket yderligere klagørende, om modstaaende Opfattelser i videre Omfang, end det er sket, var blevet taget op til virkelig kritisk Prøvelse og Vurdering. Dette gælder i hvert Fald i nærværende Tilfælde; thi det maa antages, at Birck da ikke vilde være blevet staaende ved sit nuværende Resultat. Thi dette er dog ganske sikkert uholdbart. Siden Ricardo er man jo gaaet ud fra som staaende fast, at højere Teknik giver større Grænseudbytte og faldende Jordrente og ikke, som Birck mener, det modsatte. Ganske vist har Henry George i Overensstemmelse med sin Grundbetragtning, at Fattigdommen trods al Fremskridt forbliver urokket, hævdet, at Jordejerne, saa længe der er privat Jordejendomsret, vil kunne tilegne sig Udbyttet af skete Fremskridt i Form af stigende Jordrente, men Henry George vejer jo, i hvert Fald videnskabelig set, ikke saa svært meget. Ogsaa de nyere Forfattere af virkelig Betydning holder sig, efter hvad jeg ved, til Ricardos Opfattelse, saaledes f. Eks. ogsaa Marshall.

En ganske simpel Betragtning maa dog ogsaa synes klart at føre til Ricardos Resultat. Fremskridt i Jordens

Dyrkning betyder jo større Udbytte for en given Kapitalanvendelse og maa altsaa tydeligvis, naar man foreløbig gaar ud fra, at der kun skal frembringes samme Kvantum Korn som forhen, betyde, at de sidst anvendte Kapitaldoser ikke mere placeres, og dermed altsaa ogsaa, at de daarligste af de hidtil dyrkede Jorder maa opgives, fordi man kan skaffe Korn nok frem foruden dem. Nu er det naturligvis rigtigt, at den ved de skete Fremskridt billiggjorte Produktion vil medføre, at der bliver Afsætning for et noget større Kornkvantum, end det før var Tilfældet, men dette vil som ganske almindelig Hovedregel, bl. a. ogsaa fordi Efterspørgslen efter Korn er saa uelastisk, ikke medføre nogen principiel Ændring. Og da Dyrkningsgrænsen saaledes vil blive trukket ind, maa ogsaa Grænseudbyttet stige og Jordrenten aftage. Den af Birck S. 198 givne talmæssige Opstilling, der skal godtgøre Rigtigheden af hans Opfattelse, rækker heller ikke saa langt. Den viser klart, at Produktionen bliver større og Prisen lavere, men de øvrige Resultater, som Birck udleder derat, indeholdes ikke deri. Man kan naturligvis godt, som Birck gør det, lade den højere Teknik virke paa den Maade, at der nu pr. hl Korn kræves en mindre Kapitaldosis end før, men saa maa ogsaa Regnestykket føres igennem under den Forudsætning, og dette sker ikke i Bircks Eksempel. Han kommer til, at der før den forbedrede Teknik paa Jordens Dyrkning anvendes 3 Doser og 4 efter, men glemmer at tage Hensyn til, at disse sidstnævnte 4 Doser er ca. $\frac{1}{4}$ mindre end de første. Enderesultatet maa derfor ogsaa blive misvisende og bliver det iøvrigt ydermere, fordi den valgte Efterspørgselsrække for Korn er gjort altfor elastisk.

Hved der i det foregaaende er berørt, er imidlertid af mere periferisk Art i Forhold til Bogens Hovedformaal, der jo er at give en fuldstændig Fremstilling af Grænseværdilæren i dens afklarede Skikkelse. Og dette har Birck naaet, saa langt som nu første Bind rækker. Med beundringsværdig Skarphed i Tanken og utrættelig Energi er Undersøgelsen ført igennem til Bogens sidste Side. Ganske vist Luften er tynd men styrkende; for den, der har Vilje og Evne til at følge, vil Lønnen ikke udeblive i Form af dybere Indsigt og en smidigere Hjerne. Thi det er sikkert

rigtigt, som Birck etsteds bemærker, at en fuldstændig Tilægnelse af den moderne Grænseværdilæres Tankegang ikke kan undgaa at virke som en Opøvelse i metodisk Tænkning, som en Træning af Hjernen til at opfatte klart og tænke skarpt.

Bogen er i første Linje skrevet for de studerende, men vil kunne læses af enhver, der er beredt til at gøre det Hjernearbejde, det koster at følge den stringente Tæknings Veje. Det algebraiske Formelapparat, som Birk benytter en Del, bør ikke virke skræmmende, eftersom det i Virkeligheden er ret overflødigt for Forstaaelsen. Det er ogsaa i nærværende Fremstilling begrænset ikke saa lidt i Sammenligning med Værditeorien, men kunde vistnok uden Skade have været helt udeladt; de givne grafiske Illustrationer virker derimod baade klart og stærkt. Noget underligt tager det meget betydelige Antal Fremmedord sig ud, som Birck bruger. Naturligvis kan der findes Tilfælde, hvor det vilde være ret svært at finde fuldt dækkende danske Ord, men Birck gaar dog virkelig adskilligt ud over denne Grænse. Det vilde sikkert være lykkedes Bircks Opfindsomhed at løse de fleste af Oversættelsesvanskelighederne, hvis han deri havde set et Maal for sine Bestræbelser; at han ikke har gjort det, er derfor at beklage.

Men uanset hvad der muligt yderligere kunde gøres af Modbemærkninger, er der al god Grund til at lykønske Birck til hans Bog og haabe, at han maa faa Kræfter og Lejlighed til at føre Værket til den Ende, som han ser som et af sine Livsmaal at naa.

K. Riis-Hansen.